

CD KLASSIEK

Vader en zoon
Wolfgang A. Mozart

Mozart kon geweldig improviseren en bleef na concerten graag, zelfs urenlang, doorspelen. Challenge Records bracht een nieuwe editie uit van dergelijke werkjes, die Ton Koopman met het Amsterdam Baroque Orchestra en Tini Mathot aan het klavier zo'n tien jaar geleden opnamen.

We horen onder meer de twaalf pittige variaties op wat bij ons als *Kortjakje* bekend is. De Franse tekst *Ah, vous dirai-je maman* is echter niet zo kinderlijk als de Nederlandse, want gaat over een jongedame die haar mama opbiecht dat ze zich liet inpalmen door een charmeur. Mozart componeerde het net na zijn huwelijk met Constanze, zodat een biografische insteek best kan.

Nog van Mozart junior is de fuga uit *Gallimathias musicum* KV 32, met zeventien korte delen. Hij schreef ze als tienjarige en ze werden voor het eerst uitgevoerd in Amsterdam in 1766, naar aanleiding van de inauguratie van Willem V als stadhouder. De fuga is het slotdeel en daarvoor nam Mozart, wellicht op instigatie van zijn vader, als basis het 'prinseslied' *Wilhelmus*. Op dezelfde

rondreis componeerde hij – in Londen – zijn eerste drie symfonietjes, waarvan het allereerste KV 16 op de cd present geeft.

Vader Leopold Mozart (1719-1787) is volgens het boekje bij de cd nog steeds de auteur van de *Speelgoed-symfonie*, ook al schijnt dat werk veeleer van de hand van Edmund Angerer (1740-1794) te zijn, een benedictijnermonnik uit Melk.

Angerer noemde zijn *Cassation* in G groot voor orkest en speelgoed-instrumenten gewoon *Berchtesgadener Musik*, want het Berchtesgadener Land was befaamd voor zijn houten speelgoed en volksinstrumenten zijn typisch voor dat speelgoed.

Is die kindersymfonie niet van Leopold Mozart, dan wordt wel niet getwijfeld aan zijn auteurschap van *Die Bauernhochzeit*. Vader Mozart werkte dan wel aan diverse hoven, hij wist drommels goed dat er een markt groeide voor almaar meer amateurmuzikanten. Hij was tenslotte een muziekpedagoog en schrijver van het belangrijkste viooltraktaat van zijn tijd. (JC)

Leopold Mozart, *Peasant Wedding & Toy Symphony*, Wolfgang Amadeus Mozart, *Symphony No. 1, K. 16*, door Amsterdam Baroque Orchestra onder leiding van Ton Koopman, Challenge Classics (distributie New Arts International), CC72266, 23 euro.

CD KLASSIEK

Natuurdichten
Schumann & Mahler

Enkele jaren geleden brachten de Oostenrijkse bariton Florian Boesch en de Schotse pianist Malcolm Martineau een succesvolle editie uit van Schuberts *Winterreise*, het topwerk van de liedkunst uit de negentiende eeuw. In een nieuw album brengen beide getalenteerde artiesten twee andere befaamde liedcycli uit dezelfde eeuw samen: Schumanns *Liederkreis* uit 1840 en Mahlers *Lieder eines fahrenden Gesellen* uit 1883-1885. De laatste cyclus van vier liederen voor een 'stem' en piano werden door Mahler later bewerkt voor orkest. In vooral die versie werd het werk beroemd.

De combinatie met Schumanns veertig jaar oudere werk, opus

39, is leerrijk. In beide werken is elke menselijke emotie terug te vinden. Centraal staan de gevoelens van verlangen naar de geliefde, maar ook vervreemding en eenzaamheid. Het zijn twaalf gedichten van de Duitse Poolse natuurdichter Joseph von Eichendorff (1788-1857). Ze dateren uit Schumanns befaamde 'liederjaar' 1840. Dat jaar was hoogst belangrijk voor de jonge componist, want op 12 september 1840 slaagde hij na een lange rechtszaak erin te huwen met de pianiste Clara Wieck (1819-1896), één dag voor haar eenentwintigste verjaardag. (EDS)

Gustav Mahler & Robert Schumann, *Lieder*, door Florian Boesch (zang) en Malcolm Martineau (piano), Linn, CKD 511, 23 euro.

BOEK GELOOF

Ervaring van God
Gary Gutting

God is helemaal terug, dat bewijzen de debatten tussen hedendaagse filosofen. Het nadenken over God is opnieuw volstrekt gebruikelijk. Gary Gutting is docent filosofie aan de (katholieke) universiteit Notre Dame in de Verenigde Staten en ook columnist bij *The New York Times*. Hij ging in gesprek met

twaalf toonaangevende filosofen die zich gelovig of atheïstisch noemen, evenals met filosofen uit de islam, het hindoeïsme of het boeddhisme. In die zin verrijkt dat ons godsdienken.

Het in de Verenigde Staten opgemerkte boek *Talking God* (gemakshalve te vertalen als *Over God*) is dus een soort interviewboek, maar ook een goede inleiding op de godsdienstfilosofie. Zoals iedere rechtgeaarde filosoof stelt Gutting vragen en laat hij het antwoord over aan de lezer. De auteur is geen evangelist. Wat dacht u echter van volgende vraag: moet je ook in het atheïsme niet besluiten dat argumenten slechts een beperkte rol spelen? Heel wat vooroordelen over religieus geloof worden doorprikt in dit boek.

Howard Wettstein is Jood en een filosoof in de Angelsaksische, analytische traditie. Hij houdt zich vooral bezig met de ervaring van God in plaats met het bestaan van God. Zoals wis-

kundigen weten dat ze in een wereld van getallen verkeren, zo leven gelovigen 'in een wereld met God' en hoeven ze zich volgens Wettstein niet druk te maken over filosofische vragen over de wijze waarop van God gezegd wordt dat Hij al dan niet bestaat. „De echte vraag,” zo stelt Howard Wettstein, „is naar iemands verhouding tot God, naar de rol die God speelt in iemands leven, naar de aard van iemands spirituele leven.” Boeiend perspectief. (EDS)

Gary Gutting, *Over God. Filosofen spreken zich uit over religieus geloof*, AUP, Amsterdam, 2017, 214 blz., 19,99 euro, ISBN 978 94 6298 702 9.

BOEK KUNST

Tweespraak
Gérard Denizeau

De *Bijbel in schilderijen* biedt een sleutel om Bijbelse symbolen en vertellingen op de grootste meesterwerken in de schilderkunst vlot te herkennen en te ontcijferen. Het is als het ware een interactief boek.

Via vijftig Bijbelverhalen in telkens één of meer schilderwerken herontdekken we de belangrijkste Bijbelverhalen en de mooiste schilderijen uit de kunstgeschiedenis. Door in te zoomen op tekstfragmenten en details in de schilderijen krijgen we een inzicht in de schilderijen en ontdekken we hoe kunstenaars bepaalde scènes interpreteren. Soms ontstaat er een dialoog tussen twee kunstenaars. We ontmoeten enkele keren – terecht – werk van de grote barokschilder Caravaggio (1571-1610) en natuurlijk van vele andere Italiaanse schilders, maar ook verrassend tweemaal een Frans middeleeuws fresco en ook kunstenaars uit de twintigste eeuw, zoals Maurice Denis. Rubens is er niet bij, Jordaens wel.

Natuurlijk begint het boek bij de schepping en het fantastische fresco van Michelangelo in de Sixtijnse kapel. We dachten dat het daar ook zou eindigen, met *Het Laatste Oordeel* van dezelfde Italiaanse schilder. Dat is ook zo, maar Denizeau geeft een toemaat: *Val der Engelen* van niemand minder dan onze Pieter Brueghel. (EDS)

Gérard Denizeau, *De Bijbel in schilderijen, Davidsfonds*, Antwerpen, 2017, 224 blz., 34,50 euro, ISBN 978 90 5908 851 1.

BOEK GESCHIEDENIS

Rode terreur
Michel Krielaars

Dit jaar herdenken we de honderdste verjaardag van de Russische Revolutie, onmiskenbaar een van de belangrijkste gebeurtenissen van de twintigste eeuw. De revolutie in wat er restte van tsaristisch Rusland introduceerde niet enkel het communisme, maar ook een totalitaire samenleving die uitmondde in een meedogenloos regime, vergelijkbaar met dat van de nazi's. Van het eerste Politbureau, de leiding van de communistische partij in de Sovjet-Unie, stierven slechts Lenin en Stalin in bed. De andere revolutionairen wer-

den door Stalin 'weggezuiverd', lees vermoord of terechtgesteld na schijnprocessen. Vandaag zijn historici het erover eens dat er hoe dan ook een tijd van terreur zou zijn losgebroken, zelfs indien Lenin niet was gestorven in 1924. Alleen al in 1937, de tijd van de Grote Terreur, werden 800.000 Sovjetburgers met een nekschot omgebracht, 1,7 miljoen gearresteerd en 350.000 verbannen naar strafkampen.

Eind jaren 1980 bezocht Michel Krielaars, chef boeken van de Nederlandse krant *NRC Handelsblad* en voorheen jarenlang correspondent in Rusland, voor het eerst wat toen nog de Sovjet-Unie heette. Met zijn non-fictie-debuut *Het brilletje van Tsjechov. Reizen door Rusland* oogste hij lovende kritieken.

Aan de hand van de bewogen levens van de grote Russisch-Joodse schrijvers Isaak Babel en Vasili Grossman schetst Michel Krielaars in *Alles voor het moederland* een beeld van een meedogenloze wereld, waarin het vermoorden van onschuldigen een gebruikelijke zaak was en het individu kapot werd gemaakt. De auteur toont wat het is om te moeten inzien dat een ideaal verwordt tot een terreurregime.

Krielaars vertelt niet enkel over bovenstaande schrijvers, hij bezoekt ook plaatsen in Rusland die ertoe doen, zoals het middeleeuwse klooster op de Solovetski-eilanden dat een strafkamp werd, of de vergeten kloof in Oekraïne waar tienduizenden Joden werden vermoord door de nazi's. Grossman was na de terreur die hij overleefde immers aangesteld als eerst rapporteur van de nazimisdaden. Het boek eindigt met het verhaal van de arrestatie van een boek. Grossmanns manuscript van *Leven en lot* werd aangeslagen door de geheime dienst. (EDS)

Michel Krielaars, *Alles voor het moederland. De Stalinterreur ten tijde van Isaak Babel en Vasili Grossman*, Atlas-Contact, Amsterdam, 2017, 344 blz., 19,99 euro, ISBN 978 90 4503 388 4.